

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 30 ΜΑΪΟΥ 2007
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός, *Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ*

4 [21.]

Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκείνα ἀναγαλλιάσαν¹,
Καί τήν ἀχτινοβόλησαν καί δέν τήν ἐσκεπάσαν·
Κι ἀπό τό πέλαο, πού πατεῖ χωρίς νά τό σουφρώνει²,
Κυπαρισσένιο ἀνάερα³ τ' ἀνάστημα σηκώνει,
5 Κι ἀνεῖ⁴ τς ἀγκάλες μ' ἔρωτα καί μέ ταπεινοσύνη,
Κι ἔδειξε πάσαν ὁμορφιά καί πάσαν καλοσύνη.
Τότε ἀπό φῶς μεσημερνό ἢ νύχτα πλημμυρίζει,
Κι ἡ χτίσις ἔγινε ναός πού ὀλοῦθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ' ἐμέ πού βρῖσκομουν ὀμπρός της μέσ στα ρεῖθρα⁵,
10 Καταπώς στέκει στό Βοριά ἢ πετροκαλαμίθρα⁶,
Ἦχι στήν κόρη, ἀλλά σ' ἐμέ τήν κεφαλή της κλίνει·
Τήν κοίταζα ὁ βαριόμοιρος, μ' ἐκοίταζε κι ἐκείνη.
Ἦλεγα πώς τήν εἶχα ἰδεῖ πολύν καιρόν ὀπίσω,
Κάν⁷ σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περίσσο,
15 Κάνε τήν εἶχε ἔρωτικά ποιήσει ὁ λογισμός μου,
Κάν τ' ὄνειρο, ὅταν μ' ἔθρεφε τό γάλα τῆς μητρός μου·
Ἦτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι ἀστοχισμένη⁸,
Πού ὀμπρός μου τώρα μ' ὄλη της τη δύναμη προβαίνει·
Σάν τό νερό πού τό θωρεῖ τό μάτι ν' ἀναβρούζει
20 Ξάφνου ὄχ⁹ τά βάθη τοῦ βουνοῦ, κι ὁ ἥλιος τό στολίζει.
Βρῦση ἔγινε τό μάτι μου κι ὀμπρός του δέν ἐθώρα,

¹ ἀναγαλλιάζω = αισθάνομαι υπερβολική ευχαρίστηση

² χωρίς νά τό σουφρώνει = χωρίς καν να ρυτιδώνει

³ ἀνάερα = σαν να στέκεται στον αέρα

⁴ ἀνεῖ = ανοίγει

⁵ ρεῖθρα = υδάτινα ρεύματα

⁶ πετροκαλαμίθρα = εἶδος πρωτόγονης μαγνητικής βελόνας ἀπό καλάμι, δείκτης πυξίδας, αλεξικέραυνο

⁷ κάν - κάνε = εἶτε-εἶτε

⁸ ἀστοχισμένη = ξεχασμένη

⁹ ὄχ = ἀπό

- Κι έχασα αυτό τό θεϊκό πρόσωπο για πολλή ώρα,
 Γιατί άκουγα τά μάτια της μέσα στά σωθικά μου,
 Πού έτρέμαν και δέ μ' άφηναν νά βγάλω τή μιλιά μου·
- 25 Όμως αυτοί είναι θεοί, και κατοικοῦν άπ' όπου
 Βλέπουνε μέσ στην άβυσσο και στην καρδιά τ' ανθρώπου,
 Κι ένιωθα πώς μου διάβαζε καλύτερα τό νοῦ μου
 Πάρεξ¹⁰ άν ήθελε τής πῶ μέ θλίψη τοῦ χειλιοῦ μου:
 «Κοίτα με μες στά σωθικά, πού φύτρωσαν οί πόνοι

- 30 Όμως έξεχειλίσανε τά βάθη τής καρδιᾶς μου·
 Τ' αδέλφια μου τά δυνατά οί Τοῦρκοι μου τ' άδράξαν,
 Τήν αδελφή μου άτίμησαν κι άμέσως τήν έσφάξαν,
 Τόν γέροντα τόν κύρην μου έκάψανε τό βράδι,
 Και τήν αυγή μου ρίξανε τή μάνα στό πηγάδι.
- 35 Στην Κρήτη
 Μακριά 'πό κεϊθ' έγιόμισα τέσ φοῦχτες μου κι έβγήκα.
 Βοήθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο νά 'χω·
 Σέ γκρεμό κρέμουμει βαθύ, κι αυτό βαστῶ μονάχο».

5 [22.]

- Έχαμογέλασε γλυκά στόν πόνο τής ψυχῆς μου,
 Κι έδάκρυσαν τά μάτια της, κι έμοιάζαν τής καλῆς μου.
 Έχάθη, αλιά¹¹ μου! άλλ' άκουσα τοῦ δάκρου της ραντίδα¹²
 Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις έγώ τήν είδα.—
- 5 Έγώ από κείνη τή στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι,
 Π' άγνάντευεν Άγαρηνό κι έγύρευε μαχαίρι·
 Χαρά δέν τοῦ 'ναι ο πόλεμος· τ' άπλώνω τοῦ διαβάτη
 Ψωμοξητώντας, κι έρχεται μέ δακρυσμένο μάτι·
 Κι όταν χορτάτα δυστυχιά τά μάτια μου ζαλεύουν¹³,
- 10 Άργά, κι όνειράτα σκληρά τήν ξαναζωντανεύουν,
 Και μέσα στ' άγριο πέλαγο τ' άστροπελέκι σκάει,
 Κι ή θάλασσα νά καταπιεί τήν κόρη άναζητάει,
 Ξυπνῶ φρενίτης¹⁴, κάθομαι, κι ό νοῦς μου κινδυνεύει.
 Και βάνω τήν παλάμη μου, κι άμέσως γαληνεύει. —
- 15 Τά κύματα έσχιζα μ' αυτό, τ' άγρια και μυρωδάτα,
 Μέ δύναμη πού δέν είχα μήτε στά πρώτα νιάτα,

¹⁰ πάρεξ = εκτός

¹¹ αλιά = αλοίμονο

¹² ραντίδα = σταγόνα

¹³ ζαλεύουν = βαραίνουν από κούραση

¹⁴ φρενίτης = έξω φρενών, ταραγμένος

Μήτε ὅταν ἐκροτούσαμε¹⁵, πετώντας τά θηκάρια,
Μάχη στενή μέ τούς πολλούς ὀλίγα παλληκάρια,
Μήτε ὅταν τόν μπομπο-Ίσούφ καί τς ἄλλους δύο βαροῦσα
20 Σύριζα στή Λαβύρινθο π' ἀλαίμαργα πατοῦσα.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Από ποια ιστορικά γεγονότα εμπνεύσθηκε ο Δ. Σολωμός την ποιητική του σύνθεση *Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ*;
Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές μέσα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

2. α. Να σχολιάσετε τη στιχουργική του ποιήματος (μέτρο [μονάδες 4], ομοιοκαταληξία [μονάδες 4], και επιδράσεις που έχει δεχθεί ο Δ. Σολωμός σε σχέση με τη στιχουργική [μονάδες 6]).

Μονάδες 14

β. Η γλώσσα του Δ. Σολωμού είναι ένα κράμα δημοτικών, λόγιων και ιδιοματικών στοιχείων. Να γράψετε δύο (2) παραδείγματα για κάθε στοιχείο.

Μονάδες 6

3. Στο κείμενο που σας δόθηκε υπάρχουν πολλές εικόνες, παρομοιώσεις, μεταφορές, προσωποποιήσεις.
Να γράψετε δύο (2) παραδείγματα από την κάθε κατηγορία.

Μονάδες 20

4. Με βάση τους στίχους 13-18 του αποσπάσματος 4 [21.], «ἔλεγα ... προβαίνει», να δώσετε δύο (2) ερμηνείες της φεγγαροντυμένης σε δύο (2) παραγράφους.

Μονάδες 25

5. Να συγκρίνετε το απόσπασμα 4 [21.] από τον *ΚΡΗΤΙΚΟ* του Δ. Σολωμού με το παρακάτω απόσπασμα από τα *Αιθιοπικά* του Ηλιοδώρου ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

¹⁵ ἐκροτούσαμε = συγκροτούσαμε, συνάπταμε

Ηλιόδωρος, Αιθιοπικά 2.1-6

- 1 Ήδη πλησίαζαν το πλοίο και τα πτώματα, όταν είδαν ένα θέαμα ακόμα πιο παράξενο. Μια κόρη καθόταν πάνω σ' ένα βράχο, όμορφη τόσο που θα την έλεγες θεά, βαθιά πονεμένη για το κακό κι όμως μ' έναν αέρα ευγένειας και περηφάνιας.
- 2 Φορούσε δάφνινο στεφάνι στο κεφάλι και είχε στον ώμο κρεμασμένη μια φαρέτρα¹ το αριστερό της μπράτσο ακουμπούσε στο τόξο, ενώ το χέρι της κρεμόταν χαλαρό. Με τον αγκώνα του άλλου χεριού ακουμπισμένο στον δεξιό μηρό της και με το πρόσωπο αφημένο στην παλάμη, τότε έσκυβε να κοιτάξει έναν νέο που κειτόταν μπροστά της και τότε σήκωνε το κεφάλι για να κοιτάξει ολόγυρα.
- 3 Ο δε νέος φαινόταν μεν σοβαρά τραυματισμένος και σαν μόλις να συνερχόταν από τον βαθύ ύπνο του παρ' ολίγον θανάτου του, αλλ' ακόμα κι έτσι άνθιζε η αρρενωπή ομορφιά του και το πορφυρό αίμα που κυλούσε ποτάμι στα μάγουλά του έκανε να λάμπει ακόμα περισσότερο η λευκότητα του προσώπου του. Ο πόνος βάραινε τα βλέφαρά του, αλλά η όψη της κόρης τον έκανε να σηκώνει το βλέμμα σ' αυτήν και το μόνο που ανάγκαζε τα μάτια του να
- 4 βλέπουν ήταν ότι έβλεπαν εκείνην. Καθώς σιγά σιγά ξαναρχόταν στη ζωή, στέναξε βαθιά και ψιθύρισε αδύναμα λέγοντας «Γλυκιά μου, στ' αλήθεια έχεις σωθεί ή μήπως, θύμα του πολέμου κι εσύ, δεν στέργεις² ούτε και νεκρή να αποσπαστείς από μένα και η ψυχή σου σαν φάντασμα με ακολουθεί στη δυστυχία μου;» Και η κόρη «Από σένα» είπε, «εξαρτάται η σωτηρία μου και ο χαμός μου· το βλέπεις αυτό;» και δείχνοντας ένα ξίφος πάνω στο γόνατό της, «ώς τώρα», είπε, «έμεινε αργό γιατί η αναπνοή σου το
- 5 συγκρατούσε». Και με τα λόγια αυτά εκείνη μεν τινάχτηκε από το βράχο, οι δε ληστές που στέκονταν στο λόφο, σαν να τους χτύπησε στη θέα της κεραυνός, έτρεξαν θαμπωμένοι

¹ φαρέτρα = δερμάτινη θήκη στην οποία τοποθετούσαν οι τοξότες τα βέλη τους

² στέργω = δέχομαι, συναινώ

και περίτρομοι να κρυφτούν άλλος κάτω από άλλο θάμνο· πιο μεγάλη ακόμα και πιο θεϊκή φάνταζε τώρα που ήταν όρθια, καθώς τα βέλη βρόντησαν στην ξαφνική κίνησή της, το χρυσούφαντο φόρεμά της άστραφτε στον ήλιο και τα μαλλιά της, λυτά κάτω από το βακχικό στεφάνι, κατακυλούσαν 6 ως τη μέση της σχεδόν. Μα περισσότερο απ' όσα έβλεπαν τους τρόμαξε η άγνοια για όσα γίνονταν· άλλοι απ' αυτούς νόμιζαν πως είναι κάποια θεά, η Άρτεμη ή η εντόπια Ίσις, άλλοι την περνούσαν για ιέρεια που είχε καταληφθεί από θεϊκή μανία και είχε διαπράξει όλο εκείνο το φονικό. Αυτά έβαζαν εκείνοι με το νου τους, αλλά δεν γνώριζαν ακόμα την αλήθεια. Και η κόρη χύθηκε ξαφνικά πάνω στο κορμί του νέου, τον έσφιγγε στην αγκαλιά της και τον καταφιλούσε, του σκούπιζε τα αίματα, στέναζε και δεν πίστευε πως ήταν ζωντανός.

Ανθολογία Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, τ. 3, Αθήνα 2002² : ΟΕΔΒ, μτφ. Αλόη Σιδέρη, σσ. 355, 357

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνον τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Δεν θα μεταφέρετε στο τετράδιο τα κείμενα και τις ερωτήσεις.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και το φωτοαντίγραφο.
3. **Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλες τις ερωτήσεις.**
4. Κάθε τεκμηριωμένη απάντηση είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά την έναρξη της εξέτασης.

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ